

Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma Altındaki Kişilerin Çalışma Hakkının Değerlendirilmesi¹

Berken Özipek²

Özet

Türkiye'nin de içinde bulunduğu coğrafya tarih boyunca konumu nedeniyle pek çok savaşa tanıklık etmiş ve bu savaşların ardından insanlar bulunduğu bölgeleri terk ederek göç hareketleri meydana getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti de özellikle son yıllarda, Suriye'de 2011 yılından beri devam eden savaş ve bu duruma bağlı olarak yaşanan kitlesel göç dalgasının yanında Irak, İran, Afganistan, Afrika ülkeleri gibi çeşitli coğrafyalardan gelen çok sayıda kişinin gerek varış ülkesi gerekse Avrupa'ya geçerken transit ülke olarak kullandığı bir konumda olması nedeniyle hem sığınma taleplerini karşılamak hem de düzensiz göç hareketlerini engellemeye çalışmaktadır. Özellikle söz konusu çeşitli coğrafyalardan gelip sığınma başvurusunda bulunan kişilerin 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve buna bağlı olarak oluşturulan mevzuattaki hak ve yükümlülükleri temelde geçici ve uluslararası koruma olmak üzere iki farklı koruma statüsünde değerlendirilmektedir. Bu kişilerin hem YUKK hem bu kanuna bağlı geliştirilen çeşitli yönetmelikler hem de 6735 sayılı Uluslararası İş Gücü Kanunu (UİGK) ve bu kanuna bağlı geliştirilen mevzuattaki koşulları sağlamaları durumunda yasal olarak çalışma hayatına katılmaları ve istihdam edilebilmeleri de mümkündür. Ancak anayasada yabancılar dahil herkese hem bir hak hem bir ödev olarak tanınan çalışma hakkından yararlanmak geçici ve uluslararası koruma sahibi yabancılar açısından başta çalışma izni olmak üzere vatandaşlardan farklı prosedür ve süreçlere tabidir. Çalışma bu bağlamda öncelikle mevzuattaki düzenlemeler doğrultusunda söz konusu yabancıların statüleri özelinde çalışma haklarının kapsamı ve sınırlılıkları üzerinde duracaktır. Bu kapsam

- 1 Bu çalışma Doç. Dr. MESUT ŞÖHRET danışmanlığında hazırlanmakta olan “6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamındaki Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Sahiplerinin Hak ve Yükümlülüklerinin Yargı Kararları Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı tezden üretilmiştir.
- 2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü Göç Çalışmaları Anabilim Dalı, e-posta:avberken82@gmail.com, ORCID: 0009-0009-9469-8393

ve sınırlılıklar mevzuattaki düzenlemelerle literatürdeki çalışmalar incelenerek tahlil edilmiş olup yapılan analiz sonucunda yasal düzenlemelerin yarattığı birtakım yetersizlikler ve boşluklar tespit edilmiştir. Bu çalışmayla da yasal düzenlemelerde tespit edilen yetersizlik ve boşlukların uygulamaya yansiyarak meydana getirdiği sorunlara çözüm önerileri getirebilmek amaçlanmıştır.

GİRİŞ

Göç kavramı, insanlık tarihi boyunca sürekli tartışılan ve konuşulan bir kavram olmuştur. Bu kavram tarihsel süreç içinde kimi zaman insanların yaşamış oldukları sosyal, siyasal sorunların etkisiyle bulundukları coğrafya ve ülkeler arasındaki nüfus hareketlerini ifade etmek için kullanılmış kimi zaman da sadece refah içinde bir yaşama sahip olma arzusu taşıyan insanların ekonomik sebeplerle yarattıkları nüfus hareketleri için kullanılmıştır (Castles ve Miller, 2008).

Geçmişten günümüze bakıldığında göç türleri ve göçün arkasındaki nedenler birbirinden farklı ve oldukça çeşitli olsa da insanların göç konusundaki temel saikinin bulunduğu koşulları iyileştirme arzusu olduğu söylenebilir. Tarihsel süreç boyunca Anadolu coğrafyası ise konumu itibarıyla çok kez gerek küresel gerek bölgesel çok sayıda savaşa tanıklık etmiş ve bu savaşların sonucunda insanların bulunduğu bölgeleri terk ederek topraklarına sığınması durumunu yaşamıştır.

Türkiye, son yıllarda başta komşusu Suriye’de 2011 yılından beri süren savaş ve buna bağlı kitlesel göç dalgası dışında farklı coğrafyalardaki devletlerden gelen çok sayıda kişinin düzenli ve düzensiz göç hareketlerini yönetmeye çalışmaktadır (İçduygu, 2015). Çok sayıda düzenli ve düzensiz göç hareketine maruz kalan Türkiye Cumhuriyeti özellikle Ortadoğu’da Arap Baharıyla mevcut rejimlere karşı başlayan isyan hareketlerinin 2011 yılında Suriye’de iç savaşa dönüşmesinden bir süre sonra oluşan göç hareketlerini yönetmek konusunda 2013 yılında yayımladığı YUKK ile kendi mevzuatında bütüncül bir çözüm geliştirmeye çalışmıştır.

Bu kapsamda çeşitli coğrafyalardan gelerek sığınma başvurusunda bulunan yabancıların başvurularının değerlendirilmesi sonucunda hak ve yükümlülükleri açısından birbirinden ayrıran geçici ve uluslararası koruma adında mevzuatta temelde iki ana koruma türü bulunmaktadır. Bu kişilerin hak ve yükümlülükleri mevzuat içinde ayrışsa da Anayasa’da herkese sağlanan çalışma hakkından gerekli koşulları yerine getirmeleri durumunda yararlanmaktadırlar. Ancak yasanın hazırlandığı süreç içinde özellikle 2013 yılında Türkiye’de bulunan geçici koruma başvurusunda bulunan sayısı 224.655 iken bugün aradan geçen 10 yıl içinde 2024 yılında güncel sayı

2.936.369'dur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Bu da YUKK ile buna bağlı geliştirilen mevzuatın zaman içinde doğal olarak ihtiyaçlara cevap verme de yetersiz kalması sonucunu doğurmaktadır. Bu yetersizlikler yabancıların çalışma hakkından yararlanmasını düzenleyen 2016 yılında yayımlanan 6735 sayılı UİGK ve buna bağlı mevzuatta da doğal olarak etkisini göstermektedir.

2013 yılında Suriye'deki çatışmalar henüz iç savaşa evrilmeden önce sayısı Türkiye'de şimdiki gibi milyonlarla ifade edilmeyen koruma talep eden yabancı sayısı bugün tek başına geçici koruma sahibi kişilerle milyonları aşmaktadır. Yıllar içinde aldığı düzenli ve düzensiz göçlerle beraber göç hareketleri açısından transit ülkeden hedef ülkeye dönüştüğü tartışılan Türkiye'de söz konusu yabancıların ülkeye uyum ve entegrasyonu konuşulduğunda bu kişilerin çalışma hayatına katılımı ve istihdamı kuşkusuz gündemdeki en önemli parametrelerden biri olmaktadır.

Geçici ve uluslararası koruma altındaki yabancıların istihdama katılımlarının Türkiye'de sadece emek piyasasında sonuç doğurmayacağı bu durumun kültürel, siyasal, sosyal alanda da etkilerinin olacağı muhakkaktır. Ancak bu çalışmada Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma statüsü altındaki yabancıların Türkiye'deki çalışma hakkı, çalışma izni süreçleri mevzuattaki düzenlemeler ve düzenlemelerin uygulamaya yansıyan eksiklikleri ele alınarak literatüre katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde yabancı, geçici koruma ve uluslararası korumanın temel kavramlarına yer verilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise anayasada vatandaş yabancı ayrımı yapılmadan herkes açısından bir hak ve ödev olarak tanımlanan çalışma hakkının geçici koruma ve uluslararası koruma sahibi yabancılar açısından çalışma izni süreçleri özelinde kapsam ve sınırlılıkları incelenecektir.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise mevzuattaki düzenlemelerin geçici koruma ve uluslararası koruma sahibi yabancıların iş ve istihdam süreçlerinde yaşanan sorunların çözümüne etkisi tartışılarak devam eden sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

1. TÜRK GÖÇ HUKUKUNDA YABANCILAR, GEÇİCİ KORUMA VE ULUSLARARASI KORUMA STATÜSÜ

Çalışmanın bu bölümünde yabancı kavramı başta olmak üzere YUKK' da uluslararası koruma başlığı altında yer alan mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma gibi statüler ile kanun ve kanuna bağlı yönetmeliklerde ayrıca düzenlenen geçici koruma statüsünün ulusal mevzuattaki tanımı yapılmış ve ayrıca bu kavramlar literatürdeki çalışmalara atıflarla da açıklanmış olup

daha sonrasında söz konusu statülerdeki yabancılara ilişkin veriler grafikler, tablolar aracılığıyla da ortaya konularak açıklananlar desteklenmiştir.

Yabancı kavramı, YUKK’da “Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi” olarak tanımlanmıştır (YUKK, md.3). Genel olarak literatürde yabancı tanımı bulunduğu ülkenin vatandaşlığı dışında bulunan kişi olarak açıklanmaktadır (Ekşi, 2018:34).

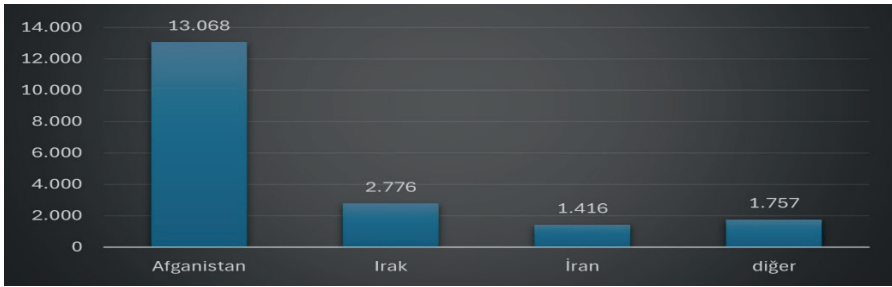
YUKK adından da anlaşılacağı üzere genel olarak yabancılarla ilgili iş ve işlemleri düzenlemesinin yanında, aynı zamanda Türkiye’ye bireysel olarak sığınma talebinde bulunan yabancılara tanınan uluslararası korumayı da kapsamaktadır. (YUKK, md.2) YUKK, Türkiye Cumhuriyeti’nin imzalamış olduğu 1951 Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi) ve bu sözleşmeye ilişkin 1967 Protokolünde de devam ettirdiği coğrafi sınırlama doğrultusunda uluslararası koruma statülerini “mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma” olarak düzenlemiştir.

Türkiye Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Ek Protokolde devam ettirdiği coğrafi sınırlama uyarınca mülteci statüsünü Avrupa Konseyi ülkelerinden gelenlere tanımaktadır. Bu kapsamda mülteci statüsü YUKK md. 61’de; Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir. (Cenevre Sözleşmesi, md.1) Türkiye Cumhuriyeti’nin hem 1951 Sözleşmesi hem de 1967 Protokolünde devam ettirdiği coğrafi sınırlamanın YUKK’a yansması “şartlı mülteci” kavramı üzerinden olmuştur.

Şartlı mülteci kavramı YUKK md.62’de düzenlenmiş ve md.61’de düzenlenen mülteci tanımının hemen hemen aynısı olmasına rağmen Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olayları esas alması ve bu statüdeki kişilerin üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin verilir denmesi yönüyle mülteci tanımından ayrılmaktadır. Şartlı mülteci kavramı, Türkiye’nin ortaya koymuş olduğu coğrafi sınırlama nedeniyle Türk İltica Mevzuatı olan YUKK a özgü bir koruma türü olmuştur. (Çelik, 2015:72) Türkiye’nin koymuş olduğu coğrafi çekincenin ayrımcılık yarattığı iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önüne gelen başvuruda, mahkeme bu iddianın esasına girmeden başvuruyu usul bakımından kabul edilemez bulmuştur. (Ekşi, 2018:148)

İkincil koruma kavramı ise mülteci ya da şartlı mülteci sınıflandırılması kapsamında bulunmayan ancak geri gönderilmesi YUKK md.4'te düzenlenen "Geri Gönderme Yasağı" kapsamındaki kişiler için sağlanan bir koruma olarak, aynı zamanda tamamlayıcı koruma olarak değerlendirilebilir. (Çelik, 2015:78) YUKK'da düzenlenen ikincil koruma statüsü, md.61 ve md.62 kapsamında olmayan ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine dönerse, hakkında ölüm cezası verilecek veya uygulanacak, işkenceye, onur kırıcı ceza veya insanlık dışı muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir şeklinde açıklanmıştır (YUKK, md.63) .

Tablo 1.1: Uluslararası Koruma Başvurusu Yapan İlk Üç Uyrak

*Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İnternet Sayfası:
<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> (Erişim:01.12.2024)*

Tablo 1.1'de belirtilen uluslararası koruma türlerine başvuran yabancılar daha çok Türkiye'ye yakın coğrafyalardan gelenler olup, bunların başında yakın zamanda Taliban'ın iktidarı ele geçirdiği Afganistan'dan gelen Afganlar gelmekte daha sonrasında ise Iraklılar ve İranlılar gelmektedir. Bu ülkelerde etnik, mezhepsel ve siyasi gerilimler devam ettiği için menşe ülkesinde can güvenliği riski bulunan yabancılar güvenli olarak gördükleri Türkiye'de uluslararası koruma başvurusunda bulunmaktadır.

Türk İltica mevzuatında geçici koruma statüsü de YUKK'un yürürlüğe girmesiyle beraber ilk kez düzenlenmiştir. Buna göre geçici koruma statüsü; Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir şeklinde

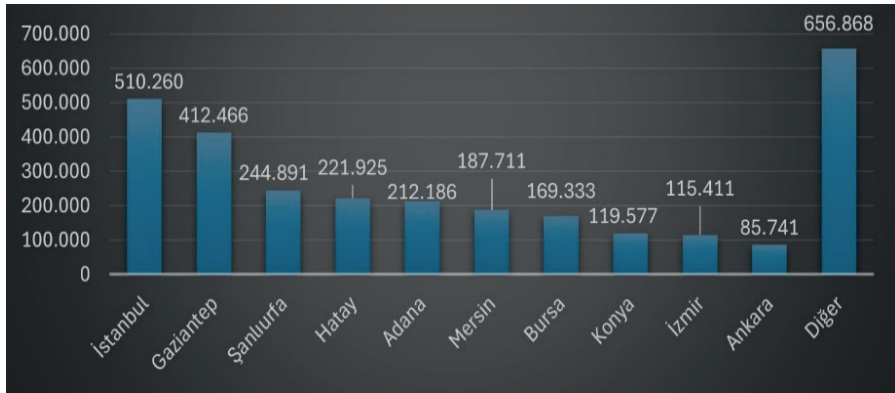
tanımlanmıştır (YUKK, md. 91). Geçici Koruma statüsünün tanımı YUKK md. 91’de yapılmışsa da geçici koruma ile ilgili ayrıntılı tanım ve düzenlemeler aynı maddeye atıfla çıkarılan 22.10.2024 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliğiyle mümkün olabilmektedir.

Geçici Koruma statüsü, Uluslararası Koruma statüsüne göre kitlesel bir göç akını sonucunda durumlarının bireysel olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı kişilere verilen özel bir statüdür. (Çiçekli, 2016:305-308) Geçici koruma statüsü merkezine kitlesel olarak oluşan göç akınları sonucunda durumları bireysel değerlendirilemeyen kişileri alsa da Türkiye’de sadece geçici koruma statüsündeki kişiler Suriye’den gelen Suriye uyruklu, vatansız ve mültecilerdir.

Bunun bir nedeni Türkiye’nin komşusu Suriye’den sınırlarına dayanan kitlesel göç akını dışında başkaca kitlesel bir göç akınına maruz kalmaması olup bir nedeni de Geçici Koruma Yönetmeliğinde geçiş hükümlerinde düzenlenen Geçici madde 1’dir.

Madde açıkça geçici koruma statüsünün uygulandığı süre zarfında 28.04.2011 tarihinde Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar nedeniyle sınırlara gelen veya sınırları geçen kişilerin uluslararası koruma başvurularının işleme konulmayacağını ancak talepleri halinde geçici koruma statüsü alabileceklerini düzenlemektedir.

Tablo 1.2: Geçici Koruma Kapsamında Bulunanların İllere Göre Dağılımı

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İnternet Sayfası:
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638#> (Erişim:17.12.2024)

Tablo 1.2’de görüleceği üzere Suriyelilerin Türkiye’de bulunduğu iller çoğunlukla büyükşehirler ve Suriye sınırındaki illerdir. Bu durumun sebepleri

arasında kitlesel göç esnasında gelenlerin bir kısmının sınırda bulunan illere yerleşmesi, bir kısmının da zamanla iş imkanlarının ve istihdamın fazla olduğu büyükşehirler göç etmesi gösterilebilir. Türkiye’de istihdamın ve özel sektörün en yoğun olduğu İstanbul’da en çok geçici koruma altındaki Suriyelinin bulunması sonrasında sırasıyla Suriye sınırındaki Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay’ın gelmesi coğrafi yakınlığın ve muhtemel akraba ilişkilerinin göç hareketlerine etkisi olarak da yorumlanabilir.

Elimizdeki verilere bakıldığında güncel olarak Türkiye’nin birçok şehrinde ikamet eden toplamda 3 milyona yakın geçici koruma ve uluslararası koruma statülerine kayıtlı bir nüfus görmektedir. Bu kişilerin gerek aile olarak gerek bireysel olarak Türkiye’de yaşamlarını sürdürebilmeleri ve ekonomiye katkı sunabilmeleri için kendilerine Anayasa ve yasalar doğrultusunda tanınmış olan çalışma hakkını kullanmaları gerekmektedir.

2.ÇALIŞMA HAKKI VE ÇALIŞMA İZNI

Türkiye’de çalışma hakkı anayasa ve ulusal mevzuatta düzenlenmesinin yanı sıra taraf olunan milletlerarası sözleşmelerle de düzenlenmektedir. Halen yürürlükte olan 1982 Anayasasının 49.maddesine göre çalışmanın hem bir hak hem de bir ödev olduğu ve bu konudaki hakkın da ödevin de vatandaş yabancı ayrımı yapılmadan herkes açısından geçerli olduğunun belirtildiği görülmektedir.

Her ne kadar çalışma hakkı yabancılar dahil herkese tanınsa da yabancıların çalışma hakkını kullanırken vatandaşlardan farklı olarak birtakım sınırlamalara ve prosedürlere tabi olmasının dayanağı yine Anayasanın 16.maddesinde temel hak ve hürriyetlerin yabancılar açısından uluslararası hukuka uygun biçimde kanunla sınırlanabilir hükmünde belirtilmiştir.

Yabancılar açısından Anayasa’da belirtilen çalışma hakkının kapsamı ve sınırlılıklarını düzenleyen mevzuatlar ise YUKK’un yayımında sonra yayım tarihine göre genel olarak sırasıyla YUKK md.91’e atıfla 15 Ocak 2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 29594 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (GKSYÇİDY), YUKK md. 89’a atıfla 26 Nisan 2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik, 13 Ağustos 2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu (UİGK) ve bu kanuna bağlı olarak 2 Şubat 2022 tarihli 31738 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Uluslararası İşgücü Kanunun Uygulama Yönetmeliği’dir. (UİGKUY)

Söz konusu mevzuatlarla genel olarak yabancıların istihdamının kolaylaştırılması, çalışmalarının izne bağlanarak kayıt dışı istihdamın

önlenmesi, mevzuatın tarafı olunan uluslararası anlaşma ve sözleşmelerle uyumlu hale getirilmesi ve göçe bağlı oluşan işgücü potansiyelinin değerlendirilerek sahada oluşan yeni ihtiyaçlara cevap verilmesinin amaçlandığı söylenebilir.

Bu kapsamda çalışmanın konusunu oluşturan geçici koruma ve uluslararası koruma sahibi yabancıların mevzuatta Türk vatandaşları dışında yabancıların çalışmasının yasak olduğu mesleklerde çalışabilmeleri için çalışma izni belgesi veya çalışma izni muafiyet belgesine ihtiyaçları vardır (ÇSGB,2024). 6735 sayılı kanunda çalışma izinleri genel olarak düzenlenmiştir. Ek ve geçici madde dışında toplamda 29 maddeden oluşan kanunda çalışma izni, çalışma izni türleri, çalışma izni muafiyeti, istisnalar ile bu süreçlerde izlenecek usul ve esaslar düzenlenmektedir.

Kanunda çalışma izni, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından düzenlenen geçerli olduğu süre zarfında yabancı kişiye çalışma ve ikamet hakkı sağlayan belge olarak tanımlanmıştır. Çalışma izninin uluslararası işgücü politikası doğrultusunda Bakanlıkça verileceği dolayısıyla bu konudaki süreçleri yürütebileceği belirtilmiştir. Çalışma izni başvurularının da nasıl ve nereye yapılacağını belirten kanuna göre yurt içindeki çalışma başvuruları doğrudan bakanlığa yapılırken yurt dışından yapılacak başvuruların Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçilikleri veya başkonsolosluklarına yapılabileceği belirtilerek, dolayısıyla yurt dışındaki başvuruların bu şekilde bakanlığa iletebileceği ifade edilmiştir. Çalışma izni başvuru sürecinin yabancı kişi dışında yetkili aracı kurumca da yürütülebileceği kanunla hüküm altına alınmıştır. Çalışma izninin uzatılması amacıyla yapılan başvuruların sürenin dolmasına 60 gün kalmasından başlanarak çalışma izni bitene kadar yapılması gerekmektedir. Eğer bu süre dolmuşsa yapılan başvuruların reddedileceği açıklanmıştır. Başvuru sırasında eksiklikler tespit edilmesi halinde değerlendirme eksiklikler tamamlanana kadar ertelenir. Söz konusu erteleme süresi, eksikliğin mücbir bir sebepten kaynaklanması ve bu sebebin resmi olarak belgelenmesi dışında 30 günü aşamayacaktır. Bu süre sonunda eksikliği tamamlanmayan başvuruların reddedileceği belirtilerek eksiklik bulunmayan başvuruların da değerlendirilmesinin otuz gün içinde yapılacağı belirtilmiştir. (UİGK, md.7)

Kanunda ayrıca sağlık ve eğitim hizmetlerinde çalışacak yabancılar açısından çalışma izni başvurusundan önce ön izin alınması gerektiği ifade edilerek, bu konuda Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığının yetkili olduğu belirtilmiştir.

Kanunda ayrıca çalışma izninin red sebepleri sırasıyla belirtilmiş bunun yanında bağımsız çalışma izni ile süresiz çalışma izni de açıklanmıştır.

Bağımsız çalışma izni kanuna göre, yabancının Türkiye’de kendi adı ve hesabına çalışabilmesi hakkını veren izinken, süresiz çalışma izni alabilmenin şartları da yabancı açısından en azından sekiz yıl yasal çalışma izni olması veya uzun dönem ikamet izni olmasıdır. Bu şartları sağlayan yabancının kanunda belirtilen süresiz çalışma iznine başvurabileceği belirtilirken yine de bu şartları sağlamanın mutlak olarak süresiz çalışma izni hakkını kişiye sağlamadığı ifade edilmiştir. Süresiz çalışma izni olan yabancının uzun dönem ikamet izninin sağladığı tüm haklardan yararlanabileceği ve ayrıca özel kanunlardaki düzenlemeler dışında Türk vatandaşlarına tanınan haklardan da yararlanabileceği belirtilmiş olup, bağımsız çalışma izninin ise ancak süreli olarak düzenlenebileceği yine mevzuatta ifade edilmiştir (UİGK, md 8).

Türkiye’de yabancının çalışabilmesi için kural olarak çalışma izninin gerekli olduğu belirtilmekle birlikte, müttekabiliyet ilkesi ve uluslararası düzenlemeler gereğince bazı yabancılar çalışma izni almaktan muaf tutulmuştur. Muafiyet uygulamasıyla birlikte ÇSGB’ye uluslararası konjonktür ve sosyoekonomik gelişmelerde yaşanabilecek değişimlere bağlı olarak gerekli gördüğü yabancıları çalışma izninden muaf tutabilmesi imkanı verilmiştir (Çiçekli, 2016:126).

UİGK md.13’te düzenlenen çalışma izni muafiyetiyle ilgili hükümler genel olarak kanunun 7.maddesinde belirtilen çalışma izni başvurusu ve değerlendirilmesine benzer olarak düzenlenmiş olup başvuruların yapılması ve değerlendirilmesinde de çalışma iznini düzenleyen 7.maddeye atıf yapılmaktadır. Muafiyet kapsamındaki yabancıların diğer yabancıların aldığı çalışma izni gibi muafiyet belgesi olarak çalışabileceği belirtilmektedir. Kanunda çalışma izni ve çalışma izni muafiyetine ilişkin başvuru şartlarının ve işlemlerin, muafiyet kapsamında değerlendirilecek yabancılar ile çalışma alanlarının ÇSGB’ce çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği ifade edilerek bu yönetmelik 6735 Uluslararası İşgücü Kanunu Uygulama Yönetmeliği (UİGKUY) olup yönetmelik md.48’de çalışma izninden muaf tutulacak yabancılar ayrıntılı olarak çalışabilecekleri alanlar ve sürelerle beraber belirtmiştir.

UİGKUY’de 6735 sayılı kanundaki çalışma izni ve çalışma izni muafiyet belgesinin başvuru usul ve esasları bu başvuruların detaylı olarak nasıl yapılacağı yine bu konudaki değerlendirme kriterleri de açıklanmıştır.

15 Ekim 2024 tarihli ve 32693 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Uluslararası İşgücü Kanunu Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelikle, UİGKUY’de çalışma izninden muaf tutulacak yabancılar başlıklı md.48, çalışma izni muafiyeti başvurusu başlıklı

md.49. ve çalışma izni muafiyetine ilişkin hususlar başlıklı md.53 olmak üzere değişiklikler yapılmıştır. 48.maddenin 3 bendinde yapılan değişikliklerle geçici koruma ve insani ikamet izni kapsamındaki yabancılardan İçişleri Bakanlığı tarafından sistem üzerinden bildirilenlerin bildirimde belirtilen kapsam ve sürelerde çalışma izni muafiyeti kapsamında değerlendirileceği belirtilmiştir. Aralık 2024 tarihi itibarıyla bu konudaki uygulama henüz başlamamış olup kanaatimizce geçici koruma altındaki ve insani ikamet izni altındaki kişilerin ÇSGB web sitesinde bulunan e-muafiyet sistemi üzerinden giriş yaparak kendileri adına çalışma izni muafiyet belgesi üretmeleri üzerine kurulu bir sistem uygulamaya konulması muhtemeldir. Aynı maddede ekonomik, sosyo-kültürel ve teknolojik alanlar ile eğitim konularında Türkiye'ye önemli hizmet ve katkı sağlayabilecekleri ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınınca bildirilen yabancılardan altı aya kadar çalışma izni muafiyeti kapsamında değerlendirilebileceği hususu üç yıla kadar olacak şekilde güncellenmiştir. Bu güncellenmenin, yeni yürürlüğe giren Türkiye'de teknoloji sektöründe start-up kuracak yabancılara getirilen TechVisa uygulaması ile ilgili olabileceği kanaatindeyiz. (ÇSGB, 2024)

49. maddede yapılan değişikliklerle Yurt içinden yapılacak çalışma izni muafiyeti başvuruları, eskiden vize veya vize muafiyeti süresinin aşılmasıyla kaydıyla yabancının Türkiye'ye giriş tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde yapılabiliyor iken düzenlemeyle bu husus, yurt içinden yapılacak çalışma izni muafiyet başvurularında yabancının Türkiye'de yasal olarak bulunduğu süreler içerisinde yapabileceği şeklinde güncellenmiştir.

53. maddede yapılan değişiklikler de yönetmeliğin 48.maddesine eklenen 3 bendi kapsamındaki kişilerin çalışma izni muafiyeti başvurusunun değerlendirilmesi ve çalışma izni muafiyetindeki sürelerden ayrı tutularak İçişleri Bakanlığınca bildirilen kapsam ve sürelerde çalışma izni muafiyeti kapsamında değerlendirileceğiyle ilgili olup bu konudaki usul ve esasların ÇSGB ve İçişleri Bakanlığınca belirleneceği şeklindedir. Belirttiğimiz üzere ilgili yönetmelikteki özellikle yeni eklenen 3 bendindeki değişiklikler henüz uygulamaya yansımamıştır.

Çalışmanın esasını oluşturan geçici koruma ve uluslararası koruma statüsü kapsamındaki yabancılardan ise çalışma izni almaları ve çalışma hakkını kullanabilmeleri diğer yabancılara kapsamla daha farklı hak ve yükümlülüklerle tabidir.

UİGK'de her ne kadar md.16 ve md.17'de uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki yabancılardan çalışma izni ve muafiyetleriyle ilgili birtakım hükümlere yer verilse de bu konudaki detaylar yönetmelikte yer almıştır. Bu sebeple geçici koruma sahipleri ve uluslararası koruma

statüsündeki yabancılarla ilgili YUKK'a atıfla çıkarılan Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (GKSYÇİDY) ile Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelikteki düzenlemeler daha ayrıntılı olmuştur.

2.1 Uluslararası Koruma Kapsamında Bulunan Kişilerin Çalışma Süreçleri

Uluslararası Koruma Kapsamındaki yabancıları YUKK'ta düzenlendiği haliyle genel olarak mülteciler, şartlı mülteciler, ikincil koruma statüsündeki kişiler ile uluslararası koruma başvuru sahipleri olarak ele almak gerekecektir. İlgili statülerin çalışma hayatına katılımıyla ilgili düzenleme ilk olarak yine YUKK'ta md.89/4'te düzenlenmiştir. İlgili maddede uluslararası koruma başvuru sahibi ve şartlı mülteci birlikte mülteci ve ikincil koruma statüsü birlikte ele alınarak uluslararası koruma başlığı altındaki 4 grupta kendi içinde ikiye ayrılmıştır.

Uluslararası koruma başvuru sahibi veya şartlı mültecinin koruma başvurusundan itibaren 6 ay sonra çalışma izni almak için başvurabileceği düzenlenmişken, mülteci veya ikincil koruma statüsündeki kişiler ise statü aldıktan herhangi bir süre sınırlamasına tabi tutulmadan bağımlı ya da bağımsız olarak çalışabileceği belirtilmiş ayrıca mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin kimliklerinin çalışma izni belgesi olarak da kullanılabileceği ve kimliklerinde bu durumun da belirtileceği ifade edilmiştir. Ayrıca mülteci ve ikincil koruma statüsündeki kişilerin şartlar gerekli olduğu takdirde iş piyasasına erişimi sınırlandırılabilirken bu sınırlamaların Türkiye'de üç yıl ikameti bulunan, Türk vatandaşı çocuğu bulunan veya Türk vatandaşıyla evlilik yapmış mülteci ve ikincil koruma statüsündeki kişilere uygulanmayacağı da belirtilmiştir.

YUKK'un md.89'una atıfla 2016'da çıkarılan Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelikte de mülteci, ikincil koruma ve uluslararası koruma başvuru sahibi, şartlı mülteci şeklindeki ayrımın md.4 ve md.6 ile devam ettiği görülmektedir. Burada da tıpkı YUKK' ta olduğu gibi mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin statü sahibi olmalarından itibaren çalışabilecekleri düzenlenmişken, uluslararası koruma başvuru sahibi, şartlı mülteci kişilerin çalışma hakkını kullanmaları için izin almaları gerekmektedir. Dolayısıyla mülteciler ve ikincil koruma sahibi kişilerin çalışmak için ÇSGB'den izin alması gerekme de yine de özel kanunlarla yabancılara yasaklanan iş ve meslekleri yapamayacaklardır. (Çelikel& (Öztekin) Gelgel,2018:206)

Yönetmeliğin çalışma izni başvuru şartları başlıklı 6. Maddesinde uluslararası koruma başvuru sahibi ve şartlı mültecilerin çalışma izninin geçerli olmasının bu kişilerin farklı bir işveren ya da bağımsız çalışma izni başvurusu yapmasında yeterli olmayacağını öncelikle statülerini gösteren kimlik belgelerinin geçerli olmasını belirtmiştir. Uluslararası koruma başvuru sahibi ve şartlı mültecilerden belirli bir ilde ikamet yükümlülüğü getirilenlerin, bu il dışında çalışma izni alarak çalışmak için yaptığı başvuruların da İçişleri Bakanlığının görüşü alındıktan sonra sonuçlandırılacağı söylenmiştir. Yabancıların çalışma izni başvurularının UİGK gereği doğrudan ÇSGB'ye yapılacağı belirtilmişti. Yönetmelik md.7 ve 8'de hem ilk başvuruların hem de uzatma başvurularının doğrudan bakanlığa e-devlet üzerinden yapılacağı da ifade edilmiştir.

Yönetmeliğin çalışma izni muafiyet başvurusu başlıklı 9.maddesinde uluslararası koruma başvuru sahibi ve şartlı mültecilerin mevsimlik tarım işlerinde veya hayvancılıkta çalışmasının çalışma izni muafiyeti kapsamında olduğu, bu konudaki muafiyet başvurularının da kayıtlı olunan ildeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne yapılacağı ve ÇSGB tarafından bu sektörlerde çalışacak kişilere ilişkin il ve kota konusunda sınırlamalar getirilebileceği belirtilmiştir. (Öztürk, 2018:332)

Çalışma İzni başvurularının reddi başlıklı 11.maddesinde ise UİGK md.14'teki hükümlerinin yanında ayrıca red sebepleri olarak uluslararası koruma başvuru sahibi veya şartlı mülteci olan kişilerin uluslararası koruma başvurusu tarihi üzerinden altı ay geçmemesi, kişi hakkında kesinleşmiş deport (sınır dışı) kararı bulunması, belirli ilde ikamet yükümlülüğü getirilen kişilerin bu il dışında çalışmak için yaptığı başvuruların İçişleri Bakanlığınca olumlu olarak değerlendirilmemesi, başvuru işlemleri bitiminde kimlik belgesinin geçerliliğinin 30 günden kısa bir süresinin kalması gibi sebepler gösterilmiş bu durumların tespitiyle beraber çalışma izni veya uzatma başvurularının reddedileceği belirtilmiştir.

2.2 Geçici Koruma Kapsamındakilerin Çalışma Süreçleri

6458 sayılı kanun madde 91'de değinilen ancak hak ve yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak yönetmeliklerde düzenleneceği belirtilen geçici koruma statüsündeki yabancıların çalışma süreçlerine ilk kez 2014 yılında yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliğinin (GKY) iş piyasasına erişim başlıklı 29.maddesinde rastlamaktayız. Maddede tıpkı şartlı mülteci ve uluslararası koruma başvuru sahipleri gibi geçici koruma sahibi kişilerin de çalışma izninin geçerliliğinin statünün geçerliliğine bağlı olduğu ve geçici koruma statüsü sona erince çalışma izninin de sonlanacağı belirtilerek, çalışma izninin

bu anlamda YUKK’ da düzenlenen ikamet izinlerinin yerini almayacağı ifade edilmiştir.

Ancak geçici koruma sahibi kişilerin çalışma iznine ilişkin ayrıntılar YUKK md.91’e atf yapan ve GKY 29.maddesine dayanılarak hazırlanıp 2016’da yayımlanan Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (GKSYÇİDY) de düzenlenmiştir.

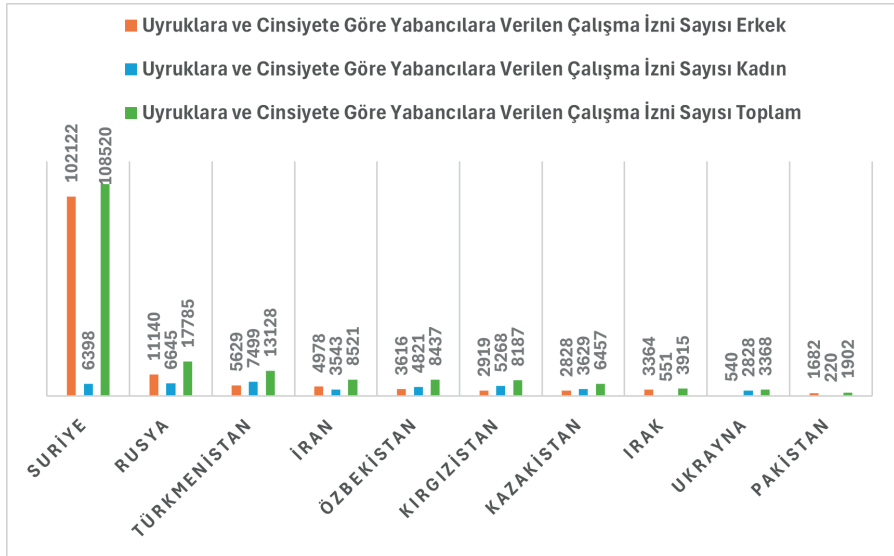
Yönetmeliğin çalışma izni ve çalışma izni muafiyeti başvurusu başlıklı 5.maddesinde, geçici koruma sahibi yabancıların kayıt tarihinden ancak 6 ay sonra çalışma izni almak için başvurabilmesi durumu şartlı mülteci ve uluslararası koruma başvuru sahiplerinin çalışma izni alma süreciyle büyük oranda benzerlik göstermektedir. İlgili maddede ayrıca mevsimlik tarım veya hayvancılıkta çalışacak geçici koruma kapsamındaki yabancıların çalışma izni muafiyeti kapsamında olacağı belirtilmiştir. Bu konudaki muafiyet başvurularının kayıtlı olunan İl Valiliğine yapılacağı ve bu başvuruların valilikler tarafından bakanlığa bildirileceği düzenlenmiştir.

İstihdam kotasını düzenleyen yönetmeliğin 8.maddesinde ise çalışma izni başvurusu yapılan işyerinde geçici koruma altında bulunan yabancı sayısının o işyerindeki Türk vatandaşının yüzde onunu geçemeyeceği, çalışan sayısı onun altında olan işyerlerinde ise en çok bir geçici koruma sahibi yabancının çalışacağına izin verilmiştir.

Bu konudaki istisna da yine aynı maddede işverenin işyerinin kayıtlı olduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden yabancının yaptığı çalışma izni başvurusundan önceki dört hafta içinde bu işte çalıştırılacak aynı yeterlilikte başka bir Türk vatandaşı bulunmadığını belgelemesi halinde çalışma izni başvurularında istihdama ilişkin kota uygulanmayabilir denilmiştir. Ayrıca istihdam kotası açısından bir başka düzenlemede mesleki eğitim başlıklı md.12’de belirtilmiş olup mesleki eğitim kapsamında verilecek başvurularda işyeri istihdam kotasının farklı uygulanabileceği ifade edilmiştir.

Hem geçici koruma sahibi yabancılara hem uluslararası koruma kapsamındaki yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenemeyeceği ilgili mevzuatlarda ayrıca da belirtilmiştir.

Tablo 2.2.1: Türkiye’de yabancılara verilen çalışma izni sayıları, 2023

Kaynak: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İnternet Sayfası: <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/> (Erişim:17.12.2024)

En çok çalışma izni alan yabancıların uyruklarının sıralandığı bu tablonun verilerine bakıldığında birinci sırada Türkiye’deki en çok yabancı nüfusunu oluşturan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin geldiği görülmekte ancak güncel olarak ülkedeki geçici koruma altındaki sığınmacı nüfusunun 3 milyona yakın olduğu bilindiğinden toplam 108.520 kişinin çalışma izniyle bulunması yüzde 3 ile yüzde 4 arasındaki bir nüfusun ancak kayıtlı çalışma izniyle çalıştığını göstermektedir. Bu da özellikle Suriyeliler arasında kayıtsız çalışmanın esas kayıtlı çalışmanın istisna olduğunu göstermektedir. Ancak sayıların sürekli değişkenlik göstermesi ve kaçak durumda bulunan sığınmacıların hangi sektörlerde, hangi şartlarında iş piyasasında bulundukları belli olmadıklarından bu durum yaşanan sorunların çözümüne ilişkin ayrıntılı bir projeksiyonu ve politika üretmeyi zorlaştırmaktadır. (Dikkaya & Dinçer, 2023:195)

SONUÇ

Türkiye’nin çalışmanın başında da ifade edildiği üzere yıllar içinde göç rotasında transit bir ülkeden hedef ülkeye dönüşmesi ve çok sayıda göç hareketliliğine ev sahipliği yapması ve bulunduğu coğrafyadaki siyasi,

sosyo ekonomik değişimlerin sürekli değişime uğraması bu konuda kalıcı değerlendirmelerde bulunmayı zorlaştırmaktadır.

Ancak Türkiye’de geçici koruma ve uluslararası koruma sahibi statüsü kapsamında değerlendirilen yabancıların özelinde ele alınan bu çalışmada yasal mevzuatta zaman içinde getirilen değişikliklerin uygulamadaki sorunları çözmede yetersiz kaldığı yine de söylenebilir. Örnek vermek gerekirse, bağımsız çalışma izni dışındaki çalışma izni başvurularının işverence yapılacağıının düzenlenmesi yabancıyı bir anlamda işverenin insafına bırakmaktadır. Çünkü zaten ucuz iş gücü olarak görülen bu kişilerin istihdama katılması konusunda işverenle adil bir anlaşma yapma şansları ev sahibi topluluktaki kişilere göre çok daha zordur. Bu durum da istihdama katılabilmek için söz konusu yabancıları ister istemez işverenlerin kendileri açısından daha uygun bir ekonomik maliyet olarak gördüğü işçinin kayıtsız çalışması durumuna mecbur bırakmaktadır. Bu sebeple bağımsız çalışma izni dışındaki çalışma izni başvurularının da kişinin işverene bağılı olmadan tek başına yapabileceği konusunda düzenlemelerin geliştirilmesi halinde bu konuda atılacak adımların emek sömürüsünü ve kayıt dışı çalışmayı azaltabileceği değerlendirilmektedir.

Özellikle YUKK’un 54. Maddesinde çalışma izni olmadan yabancınn çalışmasının bir sınır dışı sebebi olduğu belirtilmesi yabancıyı işverenle yaşadığı olası ücret ve iş anlaşmazlıklarında zor durumda bırakmaktadır. Bu konuda kayıtsız yabancı çalıştıran işverenlerin uygulamada yeterince denetlenmemesi, denetlense dahi karşılaşıacakları ceza ve yükümlölüklerin ağırlığının yabancınnki kadar caydırıcı olmadığı da görölmektedir. Söz konusu uygulama bu yönüyle sorumluluğun çok büyüğünü yabancıya yüklemektedir. Bu sebeple kayıt dışı çalışan yabancınn bu eyleminin ilk kez tespiti halinde sınır dışı işlemi yerine para cezası uygulanması aynı eylemin tekrerrü halinde sınır dışı kararı alınarak idari gözetim uygulanması sahadaki ihtiyaçlar ve gerçekliğe kanaatimizce daha uygun olacaktır.

Bunun yanında geçici koruma sahibi kişilerin ve uluslararası koruma başvuru sahibi ile şartlı mültecilerin mülteciler ve ikincil koruma sahiplerinin aksine çalışma iznine başvurabilmeleri için kayıt tarihinden itibaren 6 ay beklemek zorunda kalmaları da ciddi bir sorundur. Çünkü bu yabancıların çalışma iznine başvuracakları ve başvurduktan sonra değerlendirme, 6 aylık süre dolana kadar işe başlayamama durumunda geçimlerini sağlayabilecekleri hukuki bir yol bulunmamaktadır. Türkiye’deki korunma ihtiyacı içinde bulunanların yüzdesel olarak hemen hemen tamamı denilebilecek geçici koruma sahibi yabancılar ile şartlı mülteci ve uluslararası koruma başvuru sahiplerinin büyük oranda refakatinde çocukların da bulunduğu

düşünüldüğünde bu kişilerin sosyal yardımlara, kayıt dışı çalışmaya ve geçimlerini sağlamak için illegal faaliyetlere muhtaç olma durumu ortaya çıkacaktır. Bu sebeple tüm statüler açısından kayıt tarihinden itibaren çalışma izni başvurusunda bulunulması konusunda düzenlemenin de izinsiz çalışmayı ve kayıt dışı istihdamı azaltabileceği düşünülmektedir.

Ev sahibi topluluklar ile yabancıların istihdama katılım konusunda yaşadıkları sorunlar giderek ortaklaşmakta olup haksız rekabet, emek sömürüsü ve güvencesiz çalışma durumun olağanlaşması riskine karşın göç yönetimi sivil toplumun da içinde olduğu bütüncül bir anlayışla yürütülmelidir.

Düzensiz göç hareketleriyle sınırları geçen sığınmacıların istihdam piyasasında ev sahibi topluluklar açısından oluşturduğu sorunlar küresel düzeydedir. Küresel düzeydeki bu sorunların ve çözüm önerilerinin bir makaleyle ortaya konamayacağı için çalışmanın kapsamı Türkiye ve Türkiye'deki geçici koruma ile uluslararası koruma kapsamında bulunan kişilerle sınırlandırılmıştır. Çalışmada nitel yöntem tercih edilmişse de kavramların ve sorunların daha iyi anlaşılabilmesi adına tablolardan ve verilerden de yararlanılmıştır.

Kaynakça

- Castles, S. ve Miller, J. M. (2008). *Göçler çağı – modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (B. U. Bal ve İ. Akbulut çev). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2024). *Nitelikli Start-Up Girişimlerini Ülkemize Kazandırma Yönelik Türkiye Tech Visa Programı Hayata Geçirildi*. <https://www.csgeb.gov.tr/uigm/haberler/nitelikli-start-up-girisimlerini-ulkemize-kazandirmaya-yonelik-turkiye-tech-visa-programi-hayata-gecirildi/>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2024). *Kamunlarla Türk Vatandaşlarına Hasredilen ve Yabancıların Çalışmalarının Yasak Olduğu Meslek ve Görevler*. <https://www.csgeb.gov.tr/uigm/calisma-izni/turk-vatandaslarina-hasredilen-meslekler/>
- Çelik, N. B. (2015). Türk hukukunda uluslararası koruma başvurusunda bulunan veya uluslararası korumadan yararlanan yabancıların hak ve yükümlülükleri. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 6(3): 67-148.
- Çelikel, A & Gelgel, G.Ö.; Yabancılar Hukuku, Beta Yayınları, Yenilenmiş 24.Bası, İstanbul, 2018
- Çiçekli B. (2016). 6458 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yabancılar ve Mülteci Hukuku, (6. bs). Seçkin Yayıncılık.
- Dikkaya, M., & Dinçer, S. (2023). Türkiye İş Gücü Piyasasında Suriyeli Sığınmacılar. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 187-198.
- Ekşi, N.; Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, Beta Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2018
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). *Geçici Koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Geçici Koruma Yönetmeliği (22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı Resmi Gazete)
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (15.01.2016 tarih ve 29594 sayılı Resmi Gazete)
- İçduygu, A. (2014). Bir siyaset ve siyasa alanı olarak uluslararası göç: Son yüzyılda dünya ve Türkiye. (Ed.), *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere içinde* (26-76). Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.
- Öztürk, A. İ. *6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu Uyarınca 100 Soruda Yabancı Uyrukluların Türkiye'de Çalışması*, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi,
- Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik (26.04.2016 tarih ve 29695 sayılı Resmi Gazete)

Uluslararası İş Gücü Kanunu Uygulama Yönetmeliği (02.02.2022 tarih ve 31738 sayılı Resmi Gazete)

Uluslararası İşgücü Kanunu Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik (15.10.2024 tarih ve 32693 sayılı Resmi Gazete)

1951 Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (05.09.1961 tarih ve 10898 sayılı Resmi Gazete)

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazete)

6735 sayılı Uluslararası İş Gücü Kanunu (13.08.2016 tarih ve 29800 sayılı Resmi Gazete)